

Два шляхи розвитку вторинного ринку банківських NPL

Модель 1

Прямий продаж NPL професійному інвестору

Модель 2

Сек'юритизація NPL через SPV та структуровані облігації

Вихідна проблема

Новий закон розділяє ринки

Закон про факторинг відокремлює класичний факторинг від придбання кредитної заборгованості.

Банкам потрібен новий механізм

Продаж проблемних і непрофільних кредитних портфелів вимагає окремого юридичного інструменту.

Чотири різні ролі

Ринок має розділити власника NPL, сервісера, SPV та інвестора.

Мета реформи

Створити конкурентний secondary market for NPL, а не повертати NPL у факторинг.

Юридична основа для Моделі 1 вже діє

ст. 9-1 ч. 2 Закону «Про фінансові послуги та фінансові компанії» (додана Законом «Про факторинг»)

«Право вимоги за зобов'язанням, що виникло на підставі договору про надання фінансової послуги, може бути відступлене юридичній особі або фізичній особі - підприємцю після закінчення строку виконання зобов'язання в повному обсязі...»

Що це означає для банків

Коло покупців банківських NPL стає необмежене.

Модель 1 це вже не пропозиція на майбутнє, бо вона спирається на норму, яка діє з 30.07.2026.

МОДЕЛЬ 1

Прямий продаж NPL - архітектура

Ключова логіка

- Покупець бере на себе весь інвестиційний ризик.
- Можливий довгий горизонт інвестування.
- Найпростіша модель для запуску ринку.
- Ціна визначається очікуваною ліквідаційною вартістю.
- Покупець може реструктуризувати борг або реалізувати заставу.

МОДЕЛЬ 1

Що потрібно врегулювати

Статус професійного NPL purchaser

Компанія або фонд, що інвестує у проблемні активи.

Окремий статус NPL servicer

Власник активу і сервісер не обов'язково одна особа.

Правила оцінки та комплексна перевірка due diligence

Стандартизована оцінка портфеля перед продажем.

Захист прав боржника

Особливо за споживчими кредитами.

Прозора процедура продажу

Конкуренція між покупцями банківських портфелів.

Хто може купувати: корпоративні NPL відрізняються від споживчих

Корпоративні / МСБ NPL

Коло покупців широкі: будь-яка юридична особа або ФОП (ст. 9-1 ч. 2).
Модель 1 працює без обмежень.

Споживчі NPL

Купити може лише фінустанова з правом надання коштів у кредит (ст. 18 Закону «Про споживче кредитування»).
Звичайний фонд без ліцензії - не може.

Реєстр факторингу і NPL - це не одне й те саме

Договір факторингу

Підлягає обов'язковій реєстрації у Реєстрі відступлень права грошової вимоги (ст. 11–18 Закону «Про факторинг»).

Реєстрація обов'язкова

Відступлення NPL

Не є «факторингом» за визначенням закону - базовий договір виключає фінансові послуги. Реєстр факторингу на такі угоди не поширюється.

Реєстрація не потрібна

Ступінь готовності державної інфраструктури Реєстру не є перешкодою для запуску вторинного ринку NPL за жодною з двох пропонованих моделей.

Дедлайни, які вже настають

СТАРТ
30.07.2026

Закон набирає чинності

Точка відліку всіх перехідних строків.

+1 МІСЯЦЬ ≈ 30.08.2026

Повідомлення НБУ

Факторингові компанії повідомляють про намір продовжувати факторингову діяльність.

+30 ДНІВ ≈ 29.08.2026

Розвантаження споживчих NPL

Компанії без кредитної ліцензії зобов'язані відступити раніше набуті вимоги за споживчими кредитами.

+6 МІСЯЦІВ ≈ 30.01.2027

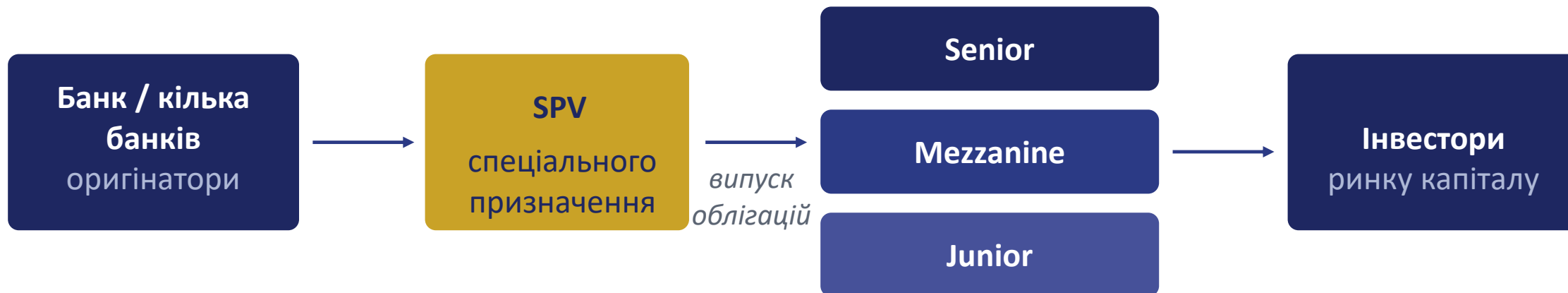
Повна відповідність

Приведення діяльності у відповідність, включно з відступленням споживчих вимог.

«Вікно» закривається - попит на Модель 1 формується вже зараз.

МОДЕЛЬ 2

Сек'юритизація NPL - архітектура

Економічна функція

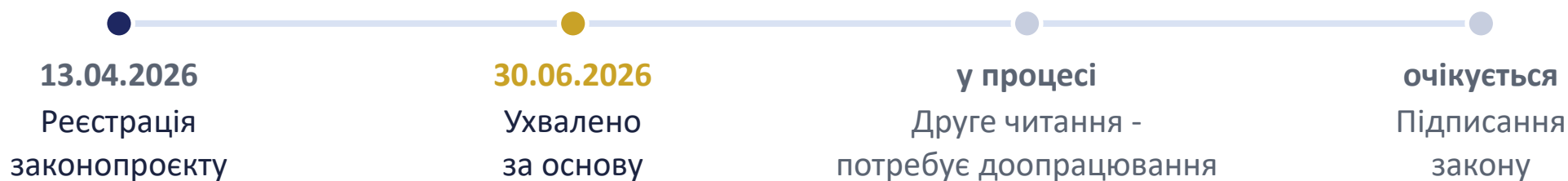
- Агрегація NPL різних банків.
- Залучення ширшого кола інституційних інвесторів.
- SPV відокремлює активи від оригінаторів.
- Розподіл кредитного та recovery-ризиків між траншами.
- Професійний servicer здійснює відновлення/реструктуризацію/продаж застави.

МОДЕЛЬ 2

Спеціальний режим і статус закону

- Базисний пул може складатися виключно з NPL та бути неоднорідним.
- Зберігаються базові правила сек'юритизації: risk retention, investor reporting, backup servicer, захист передачі активів.
- Необхідні спеціальні правила оцінки активів та прогнозування recovery.
- Для NPL доцільний окремий режим реструктуризації та управління активами боржника.
- Структуровані облігації дозволяють перетворити distressed cash flows на інвестиційний інструмент.

Законопроект № 15172 «Про сек'юритизацію та облігації з покриттям»

Модель 2 стає юридично реалізованою лише після ухвалення цього закону - сьогодні це стратегічний горизонт, а не чинний інструмент.

МОДЕЛЬ 2

Особливий інструмент – перетворення боргу у капітал

- Частина боргу може бути конвертована у корпоративні права боржника.
- SPV отримує корпоративні права як новий актив.
- Заборгованість за відповідним кредитом зменшується; економіка траншів коригується.
- Корпоративні права можуть утримуватися до продажу або реалізовуватися раніше.
- Ціль - відновити вартість бізнесу, а не лише стягнути борг (!)

Модель 1 проти Модель 2

Модель 1 - прямий NPL

Простіша юридична конструкція

Швидше запускається

Один інвестор / фонд бере ризик

Добре підходить для великих портфелів

Workout - основний механізм створення вартості

Модель 2 - NPL securitization

Складніша структура

Потрібні SPV та ринок капіталу

Ризик розподіляється між траншами

Можна агрегувати портфелі кількох банків

Можливий ширший доступ до institutional investors

Роль держави та регулятора

Не купувати NPL за бюджетні кошти

Це не має бути основним механізмом ринку.

Швидка юридично захищена передача активів

Без зайвих адміністративних бар'єрів.

Віддаленість від банкруцтва (bankruptcy remoteness) для SPV

Захист cash flows від інших вимог (для сек'юритизації).

Зрозумілий правовий режим

Для покупця та сервісера NPL

Стандартизація інформації

Єдині підходи до розкриття портфелів та оцінки.

Умови для міжнародних інвесторів

Участь інвесторів, що спеціалізуються на проблемних боргах, та інституційних інвесторів

Перспективна послідовність розвитку

ДИСКУСІЯ

Що це дає порядку денному Клубу банкірів

? Хто стане професійним покупцем банківських NPL? *Коло покупців уже не обмежене законом.*

? Навіщо ринку обов'язковий Реєстр кожної уступки? *Реєстр факторингу не поширюється на NPL-угоди за жодною моделлю.*

? Що робити, якщо інфраструктура Реєстру не готова? *Не є перешкодою: обидві моделі не залежать від Реєстру факторингу.*

? Скільки компаній реально продовжать факторинг? *Саме вони стануть першими продавцями NPL-портфелів.*

? Чи здатна Україна створити сучасний ринок фінансування ланцюга поставок - класичного факторингу?

?

ВИСНОВОК

Ключовий висновок

- ✓ Модель 1 створює ринок покупців банківських NPL.
- ✓ Модель 2 перетворює накопичені NPL на інструмент ринку капіталу.
- ✓ Ці моделі не конкурують - вони доповнюють одна одну.
- ✓ Прямий покупець може згодом формувати пул для сек'юритизації.
- ✓ Сек'юритизація дозволяє масштабувати ринок і залучати довгостроковий капітал.

Факторинг при цьому залишається окремим бізнесом фінансування торговельної дебіторської заборгованості.